

Mondok Anita: Turisztikai szakemberképzés helyzetének elemzése és fejlesztési lehetőségei a magyar felsőoktatásban

PhD értekezés opponensi vélemény

Az értekezés témájának újszerűsége, tudományos jelentősége

Az értekezés újszerű témát dolgoz fel, hiszen a hazai turisztikai felsőoktatást folyamatos változás jellemzi. 2013-ban váltotta a korábbi az idegenforgalmi szakmenedzser felsőfokú szakképzést a felsőoktatási szakképzés, 2016 tavaszán várható a képzési és kimeneti követelmények változása, így mindenképpen időszerű és aktuális témát vizsgál a jelölt. A felsőfokú turizmusoktatás stakeholdereinek számbavételével, valamint a kiválasztott stakeholder csoportok véleményének feltárásával az értekezés társadalmi jelentősége is megalapozott.

A szakirodalom feldolgozásának színvonala

A jelölt a témához kapcsolódó területek (turizmus, turisztikai felsőoktatás, kompetenciák, stakeholderek) hazai és nemzetközi irodalmában való jártasságról tesz tanúbizonyságot. A 200 feldolgozott irodalom, a 32 elektronikus forrás és a kapcsolódó jogszabályok, rendeletek elemzése magas színvonalú, a jelölt kiváló megfogalmazásban foglalja össze az egyes források lényegi elemeit. Az irodalom feldolgozás részben megjelenik a közoktatás hazai rendszerének általános bemutatása, ez nem illeszkedik szervesen a témához, így ezt a rövid részt célszerű lett volna kihagyni a feldolgozásból. Az értekezésben több helyen megtalálható a kritikai értékelés. A hivatkozások jellemzően pontosak, bár a szó szerinti idézeteknél számos helyen hiányzik az oldalszám.

Az értekezés jól foglalja össze a turizmusoktatáshoz kapcsolódó nemzetközi kutatások sajátosságait és eredményeit, valamint részletesen ismertetni a legfrissebb hazai kutatások eredményeit is, így a fontosabb tudományos előzményeket ismerteti a jelölt, továbbá saját kutatásának megalapozását is biztosítja.

A kutatási célok megfogalmazása

A kutatási célok pontosan kerültek megfogalmazásra, az 1.2 fejezetben a jelölt helyesen különíti el a kutatómunka során vizsgálandó kérdéseket valamint a kutatás hipotéziseit. A kutatási célokkal a korábbi tudományos eredmények továbbgondolására tesz javaslatot a jelölt. A H2 hipotézis, mely szerint *Az egyciklusú főiskolai szintű turizmusoktatás előírt szakmai tartalmának egy része eliminálódott a többciklusú bachelor szintű programra való áttéréskor; a Turizmus-vendéglátás alapképzési szak esetében a vendéglátás szakterülete ismeretanyagában tudásdeficit keletkezett* tudományosan nem megalapozott illetve nem teszi szükségessé a tudományos alapú kutatómunkát, egyszerű tantervi összehasonlítással megállapítható tényről van ebben az esetben szó.

A H7 hipotézishez kapcsolódóan a turizmus egy részterületén, a rendezvényszervezésben vizsgálja a stakeholderek elvárásai közötti rést, ennek szükségessége tudományosan nem indokolt. A jelölt témához kapcsolódó nemzetközi projektben szerzett tapasztalatai ösztönözték a részterület vizsgálatára, de az alapvető kutatási kérdés vizsgálatához nem tesz hozzá, önálló, szervesen nem kapcsolódóik az értekezésben bemutatott kutatási eredményekhez vagy azok jobb megértéséhez.

A kutatás módszerei

A jelölt a kutatási kérdések megválaszolásához, illetve a hipotézisek vizsgálatához megfelelő és helyes módszereket választott. A primer kutatás alanyainak lehatárolása helyes, a stakeholder elméletre alapozva határozta meg a témában leginkább érdekelt és érintett szereplők körét. A munkáltatói oldal véleményének vizsgálatánál nem derül ki az értekezésből, a válaszadók mi alapján kerültek kiválasztásra, a többi érdekelti csoport esetében a lehatárolás egyértelműen megfogalmazódik. A kutatási eredmények feldolgozása magas színvonalú, a jelölt külön téma illetve kérdéskörönként és összehasonlításban is bemutatja és értékeli az eredményeket. Az értekezés számos összehasonlító táblázata segít a szemléletes bemutatásban, és külön kiemelendő, hogy a jelölt a statisztikai módszerekkel kapott eredményeket a szakmaiság igénye mellett közérthetően mutatja be.

A következtetések helytállósága

A kapott kutatási eredményekből levont következtetések többségében helytállóak. A H2-es hipotézis szükségszerűségének megkérdőjelezése korábban megtörtént, a többi a másik 6

hipotézis közül egy esetben merül fel kérdésként a következtetés helytállósága. A H3 hipotézis szerint *A Turizmus-vendéglátás alapképzési szak kimeneti kompetenciái csak részben készítenek fel a mesterképzési szakon történő továbbtanulásra, és a mesterképzési szakok sem tisztázzák bemeneti követelményként a belépéshez szükséges kompetenciákat* – ennek megállapításához szükséges lett volna primer kutatást végezni a mesterszak hallgatói és oktatói körében is, valamint a tanterven túl az egyes tárgyak tematikájának vizsgálata is szükséges lett volna, hiszen ezekből könnyebben lehetne tájékozódni a fejlesztendő ismeretkörökről és kompetenciákról.

A jelölt az értekezésben helyenként megfogalmaz olyan kijelentéseket, melyek nincsenek tényekkel alátámasztva, így ezekhez kapcsolódóan olyan következtetéseket és javaslatokat is tesz, melyek helytállósága megkérdőjelezhető. Az egyik ilyen kiemelendő megjegyzés a felsőoktatásban dolgozó oktatókra vonatkozik, miszerint nincs pedagógiai végzettségük. Ezt a megállapítást egyrészt nem támasztja alá, másrészt a tapasztalat azt mutatja, hogy számos hazai képzőhelyen dolgoznak pedagógiai végzettségű oktatók, jellemzően földrajz szakon végzettek, mely szakterület szoros kapcsolódik a turizmushoz. Az oktatókra vonatkozóan tesz két javaslatot is a jelölt, mely szerint részidős foglalkoztatásban dolgozhatnának a turizmus valamelyik területéhez kapcsolódó szervezetnél, hogy naprakész információkkal rendelkezzenek. Az oktatói terhelés ismeretében ezt nem tartom kivitelezhetőnek, az oktatási tevékenység mellett a publikációk és a projektek bőven lefedik az oktató munkanapjait. Az alkalmasszerűen turisztikai szolgáltatóknál, szervezeteknél tett látogatások, esetleg közös projektek hozhatnak hasonló eredményt és reálisabban kivitelezhetők. Az ötévente javasolt képzést pedig a gyakorlatban helyettesítheti a konferenciákon, esetleg néhány órás-egynapos tréningeken való részvétel, amivel szintén új információkhoz juthatnak a résztvevők, és trendeket ismerhetnek meg. Főként a konferencia-részvétel bevett gyakorlat a felsőoktatásban oktatók között.

A turizmusoktatás mikrokörnyezetének vizsgálatakor úgy fogalmaz a jelölt, hogy a tömegoktatás jellege miatt a képzés nem tud felkészíteni az értelmiségi szerepre – ez szintén általánosítás, hiszen ahol kis létszámú szemináriumai csoportok, vagy mesterszakon kis létszámok a jellemzők, ott ez a kijelentés nem állja meg a helyét.

Szintén vitatható az az általánosító kijelentés is, hogy gyengék a középiskolából kikerülő diákok idegen nyelvi ismeretei; az országban egyre több középiskolában folyik két tannyelvű oktatás, illetve sokan közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgával érkeznek az egyetemre, így – legalábbis a Pannon Egyetemen tapasztaltak alapján – ezt nem szabad evidenciaként megfogalmazni.

Az értekezésben a H4 hipotézishez kapcsolódóan olyan javaslatot fogalmaz meg a jelölt a nem egyenes ági alapképzési szakokról érkező hallgatók esetére, ami a gyakorlatban nem kivitelezhető,

és melyre már a munkahelyi vita során is felhívta a bizottság a jelölt figyelmét. A javasolt plusz egy félév beiktatása (haladási ütemtervvel) nem oldja meg a szükséges alapozó ismeretek felzárkóztatását, hiszen az egyes potenciálisan pótlásra javasolt tárgyak nem egy félévben futnak, a hallgatók eltérő intézményekből, eltérő előismeretekkel érkeznek, így az alapozó szakmai ismeretek pótlását csak egyénre szabva látom megoldhatónak – és a gyakorlatban jellemzően ez működik a mesterszakot kínáló intézményekben.

Egy további javaslat a szigorlat újbóli bevezetésére vonatkozik, ami a kutatási eredményekből szintén nem feltétlenül következik. A szigorlatok régi gyakorlata nem minden esetben segítette a szintetizáló készséget, két vagy több tárgyhoz illetve ismeretkörhöz kapcsolódóan kerültek egy vizsga keretében kérdések megfogalmazásra. A szakma hallgatókkal szembeni elvárásaihoz való jobb megfelelést nem feltétlenül segítené egy újabb, ismeretkörök elsajátításának ellenőrzését szolgáló teljesítménymérés. A korrallal haladva célszerűbb lenne több témakörre kiterjedő, átfogó projektmunkákkal elérni a kívánt célt.

Értekezéssel összefüggő publikációs tevékenység

A jelölt több publikációja szorosan összefügg az értekezéssel, a tézisfüzet alapján 7 szakmai folyóiratban megjelent szakkikk és 12 konferencia előadás és konferenciakötetben megjelent tanulmány kapcsolódik szorosan az értekezés témájához.

Az értekezés új vagy újszerű tudományos eredményei

Az értekezés tartalmaz új és újszerű tudományos eredményeket is. **Újszerűnek tekinthető az 1. tétel:** *A felsőszintű turizmusoktatás 15/2006. (IV.3) OM rendeletet és módosításában meghatározott ismeretkörei és az elérendő kompetenciái között módszertani űr húzódik, nem definiált a kompetenciák fejlesztésének folyamara és metódusa illetve mérési módszertana.*

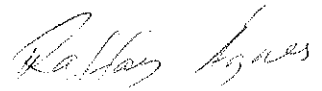
Új tudományos eredménynek tekinthető az 5. tétel: *A Turizmus-vendéglátás felsőoktatási szakképzés kettős jellege nem nyújt kellő keretet a turisztikai munkáltatók által elvárt készségek és kompetenciák fejlesztésére, valamint a 6. tétel:* *A turizmusoktatás stakeholderjeinek eltérő elvárásai vannak a végzett hallgatók KKK-ban megfogalmazott kompetenciákkal illetően, és ez konfliktust eredményez a BA képzések esetében, a fejlesztendő készségek és kompetenciák vonatkozásában.*

Az értekezés szerkezeti felépítése, stílusa

Az értekezés felépítése és tagolása, az egyes fejezetek aránya megfelelő. Ahogy korábban említésre került, a közoktatás helyzetét ismertető rész kilóg az egyébként logikusan felépített irodalom feldolgozásból, de az értekezés összességében jó szerkezetet és kiváló stílust mutat, a kivitelezése kifejezetten igényes. A táblázatok, ábrák egyértelműek, jól szemléltetik vagy foglalják össze a szavakban részletesen kifejtett részeket.

A fentiek alapján sikeres nyilvános vita esetén javaslom a doktori fokozat odaítélését a jelöltnek.

Veszprém, 2016. február 19.

Dr Raffay Ágnes
egyetemi docens